

rande agiteras i England, om inrättande af en statsbank för de förenade tre rikena, hvilken ensam skulle ega rättighet att utgifva sedlar; men ett sådant bestridande sker hufvudsakligen på den grund, att genom en sådan förändring Staten icke skulle deraf inbringas större nettobehållning än för närvarande samt att de nuvarande sedelutgifvande Engelska bankerna äro så *solida*, att allmänheten icke har något slags risk för inlösen med klingande mynt af de utaf dem utgifna sedlar.

Af dessa skäl, och då Staten här endast har en högst ringa inkomst af de enskilda bankerna med sedelutgifningsrätt, samt dessa, med en betydlig uppoffring af Riksbankens vinst, tillgodonjuta alltför öfverdrifna fördelar i förhållande till andra rörelsegränar och i jämförelse med jordbruket och den deraf fallande ringa inkomst, äro till en ytterlig grad lågt beskattade samt då slutligen Staten för närvarande befinner sig i den ställning, att nya både direkta och indirekta skatter måste påläggas, föreslår jag:

1:o att de nu oktrojerade enskilda bankerna med sedelutgifningsrätt skola från och med 1868 erlægga en bevilning utaf $\frac{2}{3}$ delar af sin nettobehållning på sedelutgifningen, hvaröfver noggrann kontroll skall föras, så att den bank, som söker genom förvrängda uppgifter eller på annat sätt undandraga sig den stadgade beskattningen, förklarar förlustig sin oktroj och sedelutgifningsrätt; samt

2:o att Riksdagen må hos Kongl. Maj:t anhålla, att några nya oktrojer eller förlängning af de nuvarande för sedelutgifvande banker icke vidare må beviljas.

Stockholm den 29 Januari 1867.

A. Medin.

N:o 222.

Af Herr **A. Medin**: Om vissa förändringar i grunderna för hypoteksinrättningarne, i ändamål att bilda ett inhemskt fondsystem.

En ibland de allmännast öfverklagade orsakerna till det betryck jordbrukaren iråkat är svårigheten, att icke säga omöjligheten för honom att mot äfven

äfvén goda in-teckningar i sin egendom erhålla lån. Hypotheksbanken eller egentligare sagdt hypotheksföreningarne hafva jemväl sedan flera år icke varit i tillfälle att skaffa jordbrukaren nödigt förlagskapital, ej ens att befria dem från äldre mera tryckande skulder, eller utbyta dessa mot amorteringsobligationer.

Penningar hafva väl icke helt och hållet saknats på enskilda händer, men innehafvarne af ledigt kapital vilja numera icke utsätta sig för risken och besväret att antaga in-teckningar såsom säkerhet, utan föredraga antingen att teckna sig uti nya privatbanker eller deri insätta sina besparingar, för att vara försäkrade att på bestämd dag kunna uppbära sin ränta eller återfå sitt kapital. Följden deraf har blifvit, att in-teckningar i jordegendom uppsägas, äfvén om de utgöra den bästa säkerhet, hvarigenom mången redbar landtbrukare blifvit bragt till tiggarestafven, då hans egendom måst säljas för vrakpris. Men om än det icke gått så långt har dock mången jordbrukare sett sig tvungen att anlita sina vänner om borgen, för att kunna hålla sig uppe genom lån i privatbankerna på kortare tid. Väl har han derigenom för ögonblicket kunnat rädda sig, men då nu de vänner, som tjenat honom, behöft och fordrat hans återborgen och någon af desse ej längre kunnat reda sig, hafva de blifvit så intrasslade med hvarandra, att allas ruin ofta deraf blifvit en följd. Exempler härpå äro beklagligen snart sagdt otaliga.

På detta sätt har det florerande borgenssystemet till stor del uppkommit endast till följd deraf att privatbankerna icke belåna in-teckningar eller att det icke är möjligt att på enskild hand placera sådana; och ehuru de enskilda bankerna föregifva, att de vilja motarbeta borgenssystemet, vågar jag påstå, att de tvärtom befrämja detta. Ty i stället för att jordbrukaren förr icke visste af annat sätt att skaffa sig penningar för sina behof än genom belåning af sin jord, hafva de enskilda bankerna genom att hufvudsakligen endast belåna vaxlar inledt honom i ett vinglerisystem, som genom täta omsättningar jemte högre räntor och provisioner måste leda till fullständig ruin.

Utän tvifvel är det lagstiftarens skyldighet att, om möjligt, i hvad på honom beror, söka afhjelpa detta sorgliga tillstånd, innan sådant blir för sent. Ett medel dertill eller en utväg därför föreställer jag mig kunna beredas, bland annat, genom en förändring i de allmänna grunderna för hypotheksbankens och hypotheksföreningarnes verksamhet.

Olyckan med vårt hypothekssystem och grundfelet deri var från början det stadgande, att lånen derifrån skulle utlemnas i kontanta penningar, hvilket ovilkorligen i vårt land måste föranleda en öfver höfvan stor utländsk skuldsättning. Efter min tanka hade det således varit klokast och riktigast, om den princip blifvit här, liksom i andra länder, antagen att jordegarna hufvudsakligen blif-

vit hulpne derigenom, att de kunnat i hypoteksföreningarne placera sina goda inteckningar mot dessa föreningars räntelöpande obligationer. Då den första hypoteksföreningen här grundades för omkring 30 år sedan, var den Svenska jorden måhända icke till en fjerdedel så hårdt graverad som för närvarande; men, då hypotekslånen utlemnades i kontant, lockades mången egare af jordegendom att begära amorteringslån icke blott för att derigenom utbyta de i jorden befintliga äldre inteckningarne utan vida derutöfver; men då ganska många saknade insigt om rätta sättet att använda det inteckningarne öferskjutande beloppet till produktiva ändamål, d. v. s. jordens förbättrade odling och skötsel, användes detta öferskott mer eller mindre lätt sinnigt till att bygga prydliga hus, köpa granna hästar och vagnar, kläder m. m., hvilket föränledde, äfven hos bondeståndet, ett öfverflödigt lefnadssätt på samma gång, som det frambragte en onaturlig stegring i egendomsprisen, spekulationer i egendomshandel o. s. v., med ett ord hypotekslånen gjorde i det hela mera skada än nytta. Om deremot hypoteksföreningarne i stället för kontanta penningar fått lemna sina obligationer, hade sannolikt den tiden de flesta inteckningshafvare kunnat utbyta sina inteckningar mot sådana obligationer och jordbrukaren haft en ouppsägbar skuld i stället för en uppsägbar. De obligationer han utbekommit utöfver sin skuld hade han, i mån af förbättringar på sin jord, kunnat småningom afyttra och på dem han sjelf behöll hade han alltid att i hypoteksföreningarne uppbära motsvarande räntor. Han hade då äfven haft vida lättare att, mot pantsättning eller försäljning af dessa obligationer, skaffa sig kontanta penningar med vida lägre kostnad än å nya inteckningar i jorden, hvilka, som bekant är, numera äro nästan omöjliga att placera, fastän löpande med sex procent årlig ränta. Och äfven om man sett sig tvungen att med en kapitalrabatt af ända till 13 procent emottaga eller sälja de med fem procent ränta efter pari löpande obligationerna, hade sådant likväl icke utgjort stort mer än $5\frac{1}{4}$ procent årlig ränta för hela amorteringstiden.

Genom ett sådant förfarande skulle tillika ett inhemskt fondsystem kunnat bringas till stånd och jordens hufvudsakliga skuldsättning kunnat stanna inom landet, synnerligast om obligationer fått utsläppas å små valörer till minst 50 R:dr efter låntagarens önskan. Ty om jordbrukaren icke med annat vilkor köpte varor eller betingade större arbeten, än att han finge liqvidera dessa med obligationer, skulle dessa snart tvingas ut i rörelsen och folket, här såsom i andra länder, vänjas vid att emottaga och förvara sådana räntelöpande papper, hvarigenom man manades till sparsamhet och folkets besparingar, i stället för att nu uteslutande insättas i enskilda bankerna, hade då kommit jordbruket tillgodo, och hypoteksföreningarnes skuld hade stannat inom landet i stället för hos utlänningen.

Sveriges jord är enligt 1862 års officiella uppgifter taxerad till 1,827,213,885 Riksdaler, derå inteckningarne icke uppgå till mer än omkring 400 millioner, så-

ledes icke fullt en fjerdedel. Af dessa sednare utgör skulden till hypotheksföreningarne endast cirka 120 millioner; de öfriga 280 millionerna äro placerade i allmänna kassor och på enskilda händer, så att af dessa ett ganska betydligt belopp skulle kunna förvandlas till obligationer, hvilka naturligtvis mycket mindre trycka på jordbruket, än uppsägbara inteckningar.

Och när man vidare besinnar att Frankrikes, Preussens m. fl. andra länders jord är intecknad för omkring hälften och deröfver af dess uppskattningsvärde, så följer deraf att de obligationer, för hvilka inteckningar i Svensk jord utgöra säkerhet, för närvarande äro vida mer otvifvelaktigt säkra än de i de flesta andra länder utfärdade pantbrefven. Och då våra hypotheksinrättningsars utländska skuld icke ens för närvarande utgör mer än omkring en fjerdedel af den skuld, som graverar Svensk jord, ligger ej heller deruti någon särdeles farhåga eller anledning till ett nedtryckt pris på de Svenska obligationerna.

Tvärtom och om dessa förhållanden officiellt utredas och styrkas, böra de Svenska obligationerna småningom vinna en allt mer och mer betryggad och ökad kredit såväl inom som utom landet.

På dessa skäl och då det är af största vikt icke blott för jordbruket utan äfven för införandet af ett inhemskt fondsystem, att hypotheksföreningarne må sättas i tillfälle att utan behof af ökad utländsk skuldsättning bispringa jordbrukaren med lån, utan äfven att hypotheksbankens obligationer må, så mycket som möjligt, spridas i den allmänna rörelsen samt blifva ett bekvämt och säkert betalningsmedel, föreslår jag den förändring i de allmänna grunderna för hypotheksinrättningarne:

- 1:o att lån derifrån må utlemnas ej mindre i kontanta penningar än uti hypotheksbankens obligationer, löpande med fem procent årlig ränta;
- 2:o att obligationerna må kunna ställas uti valörer, som låntagaren önskar, dock å minst R:dr 50 R:mt stycket.

Stockholm den 29 Januari 1867.

A. Medin,